

התרת נדרים דער"ה שעושים מחמת חשש שמא כבר עבר על נדרו, דבזה מהני אפילו בחרטה כה"ג משום דאדעתא שיעבור על נדרו לא נדר מעיקרא וכמו שאמרו בגמ' שם, ונמצא שהנדר הותר בזה ע"י פתח (וע"ע באמרי בינה שם ובידות נדרים סי' רי"ד שהקשו ע"ד המחנ"א דמצינו שמהני חרטה מזה שקיבל בלשון נדר, וע"י בחות יאיר סו"ס ט"ז ובחכמ"א כלל ק' סי' ו' שנקטו בפשיטות דמהני חרטה בכה"ג).

אך במחנה אפרים הל' נדרים סי' ט"ז כתב דההתרה בער"ה מועילה מדין פתח שאילו היה יודע שיתחרט לא היה נודר כלל, ובזה יישב את המנהג לומר 'ואין אני תוהה על קיום מעשים טובים שעשיתי רק אני מתחרט על קבלת הענינים בלשון נדר' אף דבעלמא לא מהני חרטה כה"ג שמתחרט רק על קבלת תענית בלשון נדר, בלא שיהיה תוהה על הראשונות ויתחרט על עיקר התענית וכמ"ש הר"ן בנדרים כ"ב ע"ב, מ"מ שאני

הרב ישראל דנדרוביץ

מח"ס 'הנחמדים מזהב' - ערד

ר"ב המקום

דורשי רשומות בכלל ושל החיד"א בפרט הוא להשתמש בשברי פסוקים כלשון נופל על לשון, ובכל כהאי גוונא נהוג לעטר בגרשיים את התיבה הנדרשת באופן שונה ממשמעותה האמיתית.

והנה לפניכם מקרא שכתוב (שמואל א' כו ג): **"וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֶבֶר וַיַּעֲמֵד עַל רֹאשׁ הָהָר מֵרְחֹק רֵב הַמָּקוֹם בִּינֵיהֶם"**, ובאים כאן המילים 'רב המקום' במשמעות של מרחק רב, ומשתפס החיד"א בנועם מליצתו את מילים אלו במשמעות אחרת, עיטר אותם בגרשיים.

לכן גם תמצא להחיד"א שהוא כותב כן בסתמא, כלפי רב מקום מבלי לפרט מי הוא ומה הוא (כגון בשו"ת 'יוסף אומץ' סי' יג, בשאלה: "ואמר לו ר"ב המקום כי לא יפה עשה") כי אין זה סימן חשיבות למאן דהוא, כי אם סימן על שימוש שלא במשמעות האמיתית של הפסוק.

במאסף 'מוריה' שזה עתה יצא (גליון שבט תשע"ד) הודפסו דברי תורתו של הגאון רבי ישראל בנימין באסאן, אב"ד ריגיו שבאיטליה. במבוא שהקדים לכך הר"א ולר הוא מביא כי הגאון רבי חיד"א כותב עליו בספרו 'שם הגדולים' (ספרים, מערכת ח אות צה): **"ובעיר ריגיו ראיתי ביד ר"ב המקום מר קשישא מהר"ר ישראל באסן נר"ו ספר חסד לאברהם"**. ועל כך הוא מוסיף ומסביר: **"המילה 'רב' מעוטרת בגרשיים, כנראה להדגיש את הערכתו של החיד"א את ריב"ב"**.

נקדים ונאמר כי תואר זה 'ר"ב המקום' המעוטר בגרשיים אנו מוצאים כי הוא ניתן על ידי החיד"א לרבנים נוספים, כמו ר"ש צרור (ברכי יוסף, או"ח סי' תעג מחב"ר אות ה) ור"ש צרפתי (ברכי יוסף, חו"מ סי' י) ועוד. כך שלכאורה, הפרשנות הזאת, על הערכת החיד"א, יכולה להיאמר גם כלפיהם.

אפס כי לא מיניה ולא מקצתיה. מנהגם של

